

Příloha č. 5 Analýza otevřených otázek z dotazníku

Konečný uživatel výsledků:

**Ministerstvo práce
a sociálních věcí**
Na Poříčním právu 1/376'
128 01 Praha 2

Název projektu: Děti a domácí násilí – výzkum potřebnosti služeb specializovaných na pomoc dětem ohroženým domácím násilím a návrh minimálních parametrů těchto služeb

Číslo projektu: TIRSMPSV127

Řešitel projektu: Ostravská univerzita, Dvořákova 7, 701 03 Ostrava

Doba řešení: 1. 12. 2022–31. 12. 2024

Informace o autorském týmu:

Mgr. Bohdana Richterová, Ph.D.

Doc. Mgr. et Mgr. Kateřina Mikulcová, Ph.D.

Mgr. Veronika Štenclová, Ph.D.

Mgr. Bc. Hana Kubičková, Ph.D.

Doc. Mgr. Štefan Chudý Ph.D., MBA

Daniela Kantorová, Psy.D.

Ing. Ondřej Mikulec, Ph.D.

Mgr. Kateřina Cilečková, Ph.D.

Další informace o projektu:

Program veřejných zakázek v aplikovaném výzkumu a inovacích pro potřeby státní správy BETA2 byl schválen usnesením vlády České republiky č. 278 ze dne 30. 3. 2016 a je zaměřen na podporu aplikovaného výzkumu a inovací pro potřeby orgánů státní správy. Poskytovatelem finančních prostředků je Technologická agentura ČR.

Analýza otevřených otázek z dotazníku

Dotazník obsahoval celkem 3 otevřené otázky, které byly vyhodnocovány samostatně pomocí tematické analýzy. Odpovědi nebyly dále kategorizovány dle krajů, typů aktérů či vyhodnocení konkrétních indikátorů, jak tomu bylo u dat kvantitativních.

Nyní se zaměříme na vyhodnocení dat z otevřených otázek.

Otázka 7.: Definice domácího násilí nemusí být jednotná pro všechny aktéry. Uveďte prosím kritéria, podle kterých definujete domácí násilí ve své praxi vy.

Celkem obdrženo 294 unikátních odpovědí k samostatnému vyhodnocení.

Definice domácího násilí se značně lišily. Jednotlivé definice můžeme dále kategorizovat podle toho, zda se jednalo o jednodimenzionální nebo vícedimenzionální fenomén. Zajímavostí je, že jednotlivé formy domácího násilí byly spíše vyjmenovány, než hlouběji popsány či definovány. V rámci jednodimenzionálních definic převládalo dělení násilí na „fyzické“ („neadekvátní tresty“, „fyzické týrání“..., které vedou k viditelným zraněním, jsou opakované a projevují se změnami v chování dítěte) nebo „psychické“ (tj. „psychické týrání“).

Nejčastěji zmiňovanou multidimenzionální formou domácího násilí byla kombinace násilí fyzického a psychického, které bylo definováno jako opakované a záměrné fyzické a psychické „ubližování“. V psychické rovině se jednalo o nátlak, výhrůžky, ponižování, slovní agrese, manipulaci. U fyzického násilí se jednalo o bití, fyzické útoky, nadávky, zesměšňování, ničení věcí, sexuální násilí. Bylo přitom zdůrazňováno, že se jedná o násilí, k němuž dochází „mezi blízkými osobami“ nebo „v jedné domácnosti“. U některých aktérů byl důraz kladen také na odepírání základních potřeb. Dopady násilí byly popisovány v rovině fyzických zranění a v rovině změn chování (např. úlekové reakce, nesoustředěnost...). Diagnostickým kritériem byla také opakovanost.

Informanti se dále přikláněli k třidimenzionální definici domácího násilí, která zahrnovala násilí psychické, fyzické a sexuální. Dopady byly často popisovány ve smyslu opakované nemoci a např. sebepoškozování. Popisovanými znaky byly dlouhodobost, opakovanost a často také eskalace. Fyzické a psychické násilí bylo popisováno v intencích výše uvedených znaků. Znaky sexuálního násilí nebyly v podstatě vůbec specifikovány. Dále popisované dimenze domácího násilí byla různá kombinace triád násilí fyzického, psychického, sociálního a sexuálního. Sociální násilí bylo specifikováno v intencích omezování osobní svobody, omezování kontaktů (resp. „společenská izolace“), ale i určitého stranění se specifické osoby. Čtyřdimenzionální definice obsahovala násilí fyzické, psychické, sexuální a ekonomické (definováno v rovině „ekonomického omezování a ekonomické závislosti“). Popisovanými atributy byly opakovanost, skrytost, eskalace a výkon násilí osobami blízkými, u nichž je patrná „nerovnoměrnost moci ve vztahu“. Bylo také zmiňováno, že lze jasně odlišit oběť a pachatele. Pětidimenzionální definice obsahovala násilí fyzické, psychické, sociální, ekonomické a sexuální. Znaky byly definovány jako opakovanost, dlouhodobost, eskalace a nerovné mocenské postavení.

Mimo popis jednotlivých forem domácího násilí bylo často uváděno, že existuje „jasné odlišení mezi pachatelem a obětí ve smyslu vymezení a odlišení rolí“. Dále byly zmiňovány znaky jako kontrola, moc, opakovanost, realizace mimo veřejnost „v rodině nebo v domácnosti“.

Otázka 8.: Uveďte zdroj kritérií, podle kterých definujete domácí násilí (např. konkrétní posuzovací nástroj, diagnostický nástroj, konkrétní metodický materiál atd.).

Celkem bylo obdrženo 252 unikátních odpovědí k samostatnému vyhodnocení.

Zdrojů definic kritérií domácího násilí byla celá řada. Zdroje definic se lišily jako definice samotné, jednalo se o:

- Interní nebo externí metodické materiály (z různých zdrojů: MŠMT, MPSV, Bílý kruh bezpečí, OSPOD, intervenční centra, metoda SARA DN, Státní zdravotní ústav, WHO...);
- Informace od expertů a dalších aktérů v oblasti (Policie ČR, OSPOD, Centrum obětí domácího násilí, Acorus, Krajský úřad, Locika, Metodici prevence);
- Odborné publikace (publikace L. Čírtkové; N. Špatenkové, M. Vágnerové...)
- Techniky získu informací o rodině: rozhovor, pozorování, anamnéza, dotazník, „odborné vyšetření“, „pískoviště“, RCMAS-2, karta KID...;
- Zákon/y (zejména: č. 45/2013 Sb., č. 200/1990 Sb., č. 359/1999 Sb., č. 292/2013 Sb., č. 473/2013-2 Sb., č. 40/2009 Sb., č. 135/2006 Sb. a další.);
- Řada aktérů uváděla, že nepracují s konkrétním diagnostickým nástrojem, ale spíše spoléhají na své zkušenosti, popř. doporučení OSPOD nebo jiných aktérů viz výše.

Otázka 16.: Uveďte tři nejčastější důvody, proč přestanou osoby se zkušeností s domácím násilím docházet nebo řešit problém domácího násilí ve vaší organizaci.

Celkem obdrženo 209 unikátních odpovědí k samostatnému vyhodnocení.

Ve většině odpovědí převládaly důvody navazující na návrat k osobě násilné. Jen v minimu odpovědí (méně než 10 %) se objevoval popis situace související s „vyřešením situace“. Konkrétní, nejčastěji uváděné, důvody byly následující:

- Strach z osoby násilné a dalšího útoku, „emoční závislost“;
- Nutnost řešení bydlení, financí a obava „ze ztráty dítěte“;
- Popírání, strach z reakce okolí, „bagatelizace obtíží“, stud, „dávání další šance osobě násilné“, „nepřipustí si, že jsou obět“;
- Viktimizace oběti: „obětí se nevěří“;
- Nutnost vzdalovat se z domova;
- Jiné „starosti“ než odborná poradenská nebo terapeutická pomoc ze strany služeb: „Přeživi má tolik starostí se zvládnutím samostatného života, péče o děti, žádosti na úřadech, soudech a financování rodiny samotné, že jí na péči o své psychické zdraví nezbyvá prostor a čas“;
- Chybějící záchranná síť a podpora v rodině;
- „Situace se doma skrze její řešení ještě zhoršila“;
- Dlouhé čekací lhůty, nesystémovost, nenávaznost a roztržitost pomoci; „nedůvěra v systém“; „nefunkčnost návazných služeb a zajištění ubytování“; „pocit, že pomoc ze strany služeb stejně nic nevyřeší“.

